

Miten hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet?

Hankkeessa luotiin uudenlainen oppimisympäristö ja opetuksen malli käsityön tavoitteiden toteutumisen mahdollistamiseksi siirtymällä luokka-asteilla 3-6 yhteisopetukseen ja yhdistämällä teknisen työn ja tekstiilityön tilat. Tätä kautta kehitettiin käsityön opetukseen oppimisympäristöä, jossa voidaan keskittyä oppilaiden kokonaiseen käsityörosessiin ja puolen vuoden vaihtojaksoja tekstiilityöhön ja tekniseen työhön ei enää tarvitse tehdä. Pakko tai valinta liittyvät opettajien antamiin oppimistehtäviin. Hanke sai nimensä siitä, kun hankkeen tavoitteen mukainen nimi piti tiivistää lyhyemmäksi (Monimateriaalinen käsityön oppimisympäristö innovatiivisen käsityönopetuksen mahdollistajana). Rehtori kysyi, että mistä tässä nyt on kyse? Vastaus: enää lasten ei tarvitse tehdä valintaa ja tykätä joko puukässystä tai rätkikässystä, Käsitäksää!

Tavoite 1 Monimateriaalisen käsityön oppimisympäristön kehittäminen

Opettajien arvio: Käsityö-terminä on yleistynyt ja jotkut oppilaat kokevat olevansa tekemässä kokonaista työtä. Tilat ovat kompaktit, värimaailma on hyvä ja erilaisia tilassa tehtäviä toimintoja on saatu hyvin limitettyä. Viimeistelyssä ja estetiikassa on kuitenkin edelleen parantamisen varaa. Sukupuolien välisiä eroja ei ole havaittavissa. Erilaiset laitehankinnat mahdollistavat eri materiaalien joustavan työstämisen samoissa tiloissa. Esimerkiksi laser-leikkurin sijainti Supernovassa (puhtaiden materiaalien tila) tuo materiaalit lähemmäs toisiaan.

Koulun johtajan arvio: Toimin hankkeessa sen sisältöä suunniteltaessa ja hankkeen ajan taustalla mahdollistajana. Oppimisympäristön luominen ja varustaminen onnistuivat vähitellen ja tavoitteiden mukaisesti. Käsityötä opettavat opettajat osallistettiin suunnitteluun ja toteutukseen kiittävästi. Oppilasresurssi suunnittelussa jäi vähäiseksi.

Hankekoordinaattorin arvio: Uusi oppimisympäristö on lieventänyt tn/ts ajattelua ja motivoi oppilaita, joiden ei tarvitse valita toista sisältöaluetta pois. Käsityön kaikkien teknologioiden opettaminen tarkoituksenmukaisesti toisiinsa liittyvissä tiloissa on tuonut esiin luokanopettajien suunnittelun opettamiseen liittyvän täydennyskoulutustarpeen ja eriyttämisen oppimistehtävissä. Erityisesti tekstiilityötä opettaneilla luokanopettajilla on toive saada lisäkoulutusta siitä kuinka kokonainen ja monimateriaalinen käsityö opetetaan. Monesti avoimemmissa oppimistehtävissä ei suunnitelma pääsääntöisesti synny toteutettavaksi vain tekstiilityön tai teknisen työn työtavoilla. Opetuksen ja täydennyskoulutuksen mallia kehitetään.

Viihtyisyyteen, esteettisyyteen, joustavuuteen, innostavuuteen, uteliaisuuden herättävyyteen ja teknologiseen korkeatasoisuuteen oppimisympäristössä pyrittiin pääsemään opettajien ja oppilaiden osallistavien työpajojen avulla sekä hankkimalla laitteita, joiden avulla tv:n käyttö osana käsityötä helpottuisi ja tukisi monimateriaalisuutta. Työpajojen tuloksena syntyi Luova konsepti sisustussuunnittelun pohjaksi. Oppilaat voivat kehittää uudessa oppimisympäristössä ymmärrystään monimateriaalisesta maailmasta sukupuolesta riippumatta ja saavat laaja-alaisen käsityksen kokonaisesta käsityöprosessista, joka tosin ei vielä ole kaikille opettajille valjennut käsityön opetuksen päätavoitteeksi. Vastuunotto oppimisympäristön toteutuksesta ja ylläpidosta vaatii vielä opettajien välistä selkeämpää työnjakoa. Käsityön tilat voidaan varustaa palvelemaan paremmin opetuksen tavoitteita ja parhaimmillaan ne johdattavat ja tukevat toimintakulttuurin muutosta. Hankkeen tilasuunnittelun idea perustui kokonaisen käsityöprosessin eri vaiheiden mukaiseen tilajaotteluun: ideointi, suunnittelu, kokeilu, tekeminen, soveltaminen, dokumentointi ja arviointi. Tällaisessa tilakokonaisuudessa ei ole enää tarvetta mieltää käsityötä joko tekstiilityönä tai teknisenä työnä.

Tavoite 2 Yhteisopettajuuden kehittäminen

Opettajien arvio: Kehittynyt valtavasti ja koko ajan. Erilaiset opettajat ovat toteuttaneet omaa pariopettajuuttaan omien vahvuuksiensa mukaan. Oppilaat eivät huomaa eroja opettajien välillä vaan molemmat toimivat tasavertaisina asiantuntijoina. Myös opettajien aineenhallinta on monipuolistunut. Opettajien välinen yhteistyö toimii oppilaille mallina parityöskentelystä. Tämä auttaa myös oppilasta toimimaan ja tekemään käsityötä ryhmässä, ohjaa aktiiviseen ja tavoitteelliseen vuorovaikutukseen muiden oppilaiden kanssa.

Koulun johtajan arvio: Opettajat heitettiin uusiin rooleihinsa uimataidottomina, pelastusrenkaita toki tarjottiin ja yhdessä vedettiin toisiamme kuiville. Suuri kiitos tästä työstä menee hankekoordinaattorille sekä koulussa tiimiä vetäneelle opettajalle. Keskustelukulttuuria on saatu synnytettyä ja kehittämistyö on lähtenyt käyntiin. On ollut ilo seurata tarvelähtöistä yhteisopettajuutta, sen eritahtista kehittymistä - kaikilla oikeaan suuntaan. Tukea yhteisopettajuuteen olisi voinut antaa enemmän.

Hankekoordinaattorin arvio: Kehitetty yhteisopettajuuden malli (tekstiiliä ja teknistä opettavan opettajan samanaikaisopetus) opettajuuden mallina, on herättänyt valtakunnallisesti kiinnostusta ja siitä on tehty myös kandidaatin, maisterin ja tohtorin opintoihin liittyviä tutkimuksia. Ammattitaitoisesti toteutettu yhteisopetus käsityössä tukee oppilaiden monimateriaalista ja innovatiivista käsityöllistä ongelmanratkaisua tarkoituksenmukaisina teknologisina toteutuksina. Myös oppilaiden työskentelyssä tulee yhteistoiminnallisuutta kehittää ja yhteisopettajuus antaa mahdollisuuden paremmin oppilaiden taitotasot huomioivaan opetukseen. Asiantuntijuuden jakaminen ja yhteiskehittäminen käsityön opetuksen

kehittämiseksi on tuonut opettajille uusia valmiuksia. Yhteisopetus löytyy nykyisin käsityön aineenopettajien koulutuksen opetussuunnitelmasta ja hankkeen kokemuksia voidaan hyödyntää menetelmän kehittämisessä.

Tavoite 3 Digitaalisuuden ja oppiainerajat ylittävän opetuksen kehittäminen

Opettajien arvio: Huomattavasti kehitettävää. QR-koodien käyttö koettiin hankalaksi ja oppilaille(/opettajille) vaikeaksi ymmärtää. Ei tahdo riittää resursseja (aika/voimavarat) tuoda kaikkea osaksi käsityötä. Kirjovan ompelukoneen käyttäminen antaa oppilaille silmäyksen teolliseen tuotantoon ja on matalan kynnyksen motivaattori pienien omaa suunnittelua tukevien yksityiskohtien tekemiseen. Oppilaat ovat myös mieltyneet laserleikkurin tekemään hyvään työjälkeen ja näiden tuotettujen yksityiskohtien tuomaan lisäarvoon omassa työssä. 3d-tulostin ei ole ollut vielä opetustyössä mukana, mutta monipuolistaa digitaalisen suunnittelun mahdollisuuksia monimateriaalisessa käsityössä. Digitaaliseen piirtämiseen ja mallintamiseen emme kuitenkaan ole päässeet vielä opettajina niin syvälle, kun olisi tarve laitteiden täysipainoiseen hyödyntämiseen. Valokuvaukaskalusto toimii tällä hetkellä lähinnä loppudokumentoinnissa, mutta sitä pyritään saamaan osaksi jatkuvaa käsityöprosessin arviointia. Kaluston opetusta tulisi laajentaa muiden tuntien yhteyteen, jotta siitä saataisiin enemmän irti. Esimerkiksi opettajat, joilla ei ole kokemusta/kiinnostusta alkaa opettelemaan itse videon tekemistä on hyvin vaikea ottaa videoiden tekemistä yhdeksi välitehtäväksi muun ohen.

Koulun johtajan arvio: Tämä on ollut haastavin osuus. Muutama digitalisoinnissa itseään pitemmälle kehittänyt opettaja on kantanut harteillaan osaamisen jakamista. Tähän pitää jatkossa satsata paljon - olisi pitänyt jo aiemmin.

Hankekoordinaattorin arvio: Kaikkia digitaalisen median käyttöön liittyviä hankintoja ei ole vielä saatu aktiivisesti mukaan päivittäisiin opetuskäytäntöihin. Hankkeessa parannettiin digitaalisen median käyttömahdollisuuksia hankkimalla studiokuvausvälineitä, oppilaslaitteita suunnitteluun, tiedonhankintaan, dokumentointiin ja arviointiin sekä tukemalla digitaalista mallintamista sitä tukevin valmistuslaittein: laserleikkuri, kirjova ompelukone ja 3d-tulostin. Käsityön opetuksen muita oppiaineita soveltava luonne ei toteudu vielä muussa luokkatyöskentelyssä. Digitaalisuuden katsotaan kuluttavan resursseja eikä tuovan niitä lisää. Annettu käyttökoulutus ei ollut riittävää. Osittain tämän tavoitteen toteutumista häiritsi opettajien vaihtuvuus. Esimerkiksi action-kameroiden käyttöä opetuksessa kehittäneet opettajat vaihtuivat hankkeen aikana. Käsityön portfolioita Peda.netiin on otettu käyttöön, digitaalista tarinankerrontaa käsityöprosesseista kehitetään ja digitaalinen valmistus laserleikkurilla, kirjovilla ompelukoneilla ja 3d-tulostimella mahdollistaa digitaalisuutta hyödyntäviä ja monimateriaalisia töitä. Oppilaan ideat jalostuvat varhaisemmassa vaiheessa laadukkaiksi tuotteiksi ja osaamisen jakamista voidaan tuoda esille virtuaalisissa vitriineissä.

Mistä oppilaat sitten käsityössä tykkäävät uudenlaisessa oppimisympäristössä? Sitä mitattiin flow/lähikehityksen vyöhykkeen -teoriaan perustuvalla ja hanketta varten kehitellyllä mobiilisovelluksella. Tuntitoimintojen itsearviointinalla opettaja voi haastaa opiskelijaa hieman tämän nykyistä taitotasoa korkeamman tason tehtävillä. Oppilaiden itsearviointiin kehitetyn mobiilisovelluksen pilotointi avasi uusia ideoita kokonaisen käsityörosessiin näkyväksi tekemiseen, vaikka kaikille opettajille siitä ei syntynyt varteenotettavaa arviointityökalua. Luokahuonetilanne tuo sovelluksen kehittämiseen haasteita, mutta pääsääntöisesti kokemukset olivat lupaavia. Oppilaiden toiminta ja kehittyminen tarkasteltuna sovelluksen esittämän opetussuunnitelman käsitteiden osaamiskartan valossa tuo esiin sovelluksen erilaiset käyttötyylit kehittyneestä käyttäjästä tyyliin, jolla ei tunnu kehittyneen itsekritiikkiä. Ryhmätason osaamiskartan kehittyminen havainnollisti sovellusta aktiivisesti käyttäneiden luokkien opettajille mitä tapahtuu oppilaiden omatoimisella ajalla. Itsearviointin opettamiseen tulisi myös käyttää aikaa, saadakseen sovelluksesta täyden hyödyn irti. Käsityö on pohjimmiltaan tekemällä oppimista eikä tekemisen opettamista. Tällöin prosessin tarkastelu on avainasemassa oppimisessa. Koulun toimintakulttuurin muutoksessa hankkeen kolme vuotta eivät vielä riittäneet tämän tavoitteen kiitettävään saavuttamiseen.

Tavoite 4 Yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittäminen

Opettajien arvio: Lisää yhteisöllisyyttä. Mutta aikaresurssien lisääminen opettajien väliseen kanssakäymiseen lisäisi sitä huomattavasti. Monimateriaaliset tilat tukevat oppitunnin kulkua (aloitus piirit yms.) ja täten yhteisöllisyyden kehittymistä. ”Opettajan koppien” poistaminen osaltaan pakottaa kaikki toimimaan yhdessä tuomalla tilat yhtenäisiksi.

Koulun johtajan arvio: Yhteisöllisyys käsityötä opettavien opettajien kesken on kasvanut huomasti. On yhteisiä pelisääntöjä, jakamista ja yhteisharjoittelua. Oikeaan suuntaan ollaan menossa. Ilman Käsitäksää -hanketta tähän ei olisi päästy.

Hankekoordinaattorin arvio: Yhteisöllisyys on lisääntynyt ja toimintakulttuuri kehittyä kokeilujen kautta. Suunnittelussa hyödynnettiin osallistamista ja kokeilujen kautta saatujen kokemusten arvo on noussut valtakunnallisen yhteisön tietoisuuteen. Suunnitteluprosessissa painottui vahvasti opettamisen kulttuuriin (totutut rutiinit ja uskomukset, työjärjestys, opettajan omat käsitykset jne.) liittyvät haasteet. Tilasuunnittelun haasteet suunnittelukeskustelussa pienenevät pedagogisen linjauksen myötä. Teknisen työn ja tekstiilityön yhteiskäyttöisiä tiloja ei pidetty mahdollisena ajatuksena, kun sitä oli käytännössä kokeiltu ja päästy kehittämään. Kokonaisen käsityöprosessin mieltäminen opetuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi vaatii lisää yhteisöllisyyden kehittämistä ulos ympäröivään yhteiskuntaan.

Tavoite 5 Tutkimusperustaisen opetuksen kehittäminen

Opettajien arvio: Gradu ja kandidaatti-tason tutkijat ovat käyneet haastattelemassa ja heille ollaan vastailtu. Lisäksi on käyty esittelemässä hanketta erilaisissa tapahtumissa/seminaareissa.

Koulun johtajan arvio: Tutkimustieto on ollut hankekoordinaattorin osuus hankkeessa ja hän on sitä tuottanut. Huojentavaa!

Hankekoordinaattorin arvio: Hankkeen aikana on syntynyt uutta tietoa käsityön vaihtoehtoisen toteuttavan järjestämiseksi. Tutkimustietoa on esitelty kansallisissa ja kansainvälisissä konferensseissa sekä ammatillisissa ja alueellisissa lehdissä (kts. Raportit ja julkaisut). Hanke on mahdollistanut uudenlaisen tutkimuksen tekemisen, sillä aikaisemmin ei ollut mahdollisuutta tehdä tutkimusta muissa kuin tn/ts -valintaan perustuvissa opetustiloissa.

Muuta palautetta hankkeesta:

Opettajien palaute: Jatkuvuus ala- ja yläkoulun välillä on haastava/puuttuu. Käsityöprosessia on vaikea nähdä käsityön tärkeimpänä asiana vaan jotta pystyy tekemään palkitsevaa käsityötä, niin täytyy osata tekniikoita ja toteuttaa osaamaansa. Myös opittu taito antaa tyydytyksen

Koulun johtajan palaute: Nostaisin kaksi asiaa, jotka tekevät hankkeesta arvokkaan: 1) Käsityöopetuksen kautta uimme käytännössä sisään opetussuunnitelmauudistukseen. Hanke toi arvostusta työllemme, näkyvyyttä myös. 2) Hankkeella oli välitön vaikutus oppilaisiin niin tilojen, toimintakulttuurin kuin oppisisältöjen ja -menetelmien myötä.

Hankekoordinaattorin palaute: Hankkeen tiimoilta tehtävä väitöstyö on vielä kesken. Hankekoordinaattorin siirtyminen toisiin tehtäviin luokanopettajan päivätyöstä, tuki hankkeeseen liittävää tutkimusta, mutta osaltaan hankaloitti joidenkin ideoiden jalkauttamista koululla. Tutkimuksen osatutkimukset tarkastelevat Opetushallituksen rahoittaman Käsitäksää-hankkeen käsityön oppimisympäristön kehittämisprosessia, erityisesti sitä, mitkä seikat vaikuttavat käsityön oppimisympäristön muutoksessa, kuinka yhdessä luodaan uutta käsityön didaktiikkaa ja kehitetään opetuksen tiloja ja arviointimenetelmiä. Osatutkimusten tarkemmat tutkimuskysymykset ovat tarkentuneet vuorovaikutuksessa aineistojen analyysin kanssa. Osatutkimusten tavoitteiden ja analyysien rakentumista on ohjannut kysymys siitä, millainen on monimateriaalinen käsityön oppimisympäristö innovatiivisen käsityöopetuksen mahdollistajana. Yhteenvetona kolme tutkimusta osoittanevat ainakin sen, että eteneminen kohti uudenlaista käsityön oppimisympäristöä edellyttää muutoksia ajattelussa ja kokonaisuuden tarkastelua - ei vain teoreettisesti vaan myös käytännössä kokeillen. Uudenlainen käsityön opettajuus ei synny ilman tietoisesti uudenlaista käytännön tekemistä. Monimateriaalinen käsityön oppimisympäristö innovatiivisen käsityöopetuksen mahdollistajana koostuu monesta eri seikasta, joita hankkeen avulla saatiin valotettua. Tämä valottamistyö jatkuu vielä hankerahoituksen päätyttyä ja aikaan saatu uusi toimintakulttuuri kehittyy Friitalan koululla ja koko Suomessa tulevana vuosinakin.